

SHAYXZODA HAQIDA KO'PGINA IJODKORLAR FIKRI

Toshkent davlat transport universiteti ATM fakulteti 3-bosqich talabasi

Aktamova Sabina Jo'raqul qizi

aktamovasabina03@gmail.com +998946360927

Toshkent davlat transport universiteti "ETKM" fakulteti EE-7 guruh talabasi

Urinboyev Farrux Farxod o'g'li

+998939017478 urinbayevfarid@gmail.com

Anotatsiya:

Mashhur shoir umrini juda mazmunli o'tkazgan bo'lib juda ko'p yozuvchi, shoir va ijodkorlar bilan birga ijod qilgan. U umri davomida bu ijodkorlardan ham ko'p narsalarni o'rgangan va ular haqida ko'plab asarlarida ma'lumotlar berib o'tgan.

Kalit so'zlar : Shoirilar, yozuvchilar, dramaturglar, olimlar, Navoiy haqida, Nizomiy Ganjaviy, "Xamsa", Taras Shevchenko, Samad Vurgun.

Аннотация:

Знаменитый поэт провел свою жизнь очень осмысленно и творил вместе со многими писателями, поэтами и творцами. За свою жизнь он многому научился у этих художников и дал информацию о них во многих своих работах.

Ключевые слова:

Поэты, писатели, драматурги, ученые, о Навои, Низами Гянджеви, «Хамсе», Тарасе Шевченко, Самеде Вургуне.

KIRISH. Shayxzoda qardosh xalqlar adabiyoti ukrain, belorus arman, gruzin, ozarbayjon, tojik, qozoq va qirg'izlarning ulkan ijodlari to'g'risida ham ilmiy maqolalar yozgan. Bu maqolalar Maqsud Shayxzoda adabiy-tanqiqdiy asarlarining 5-tomida "Qardosh xalqlar adabiyoti klassiklari haqida" nomli alohida bo'lim sifatida kiritilgan.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Maqsud Shayxzoda "Atoqli xalq shoiri" maqolasida ozarbayjon xalqining sevimli shoiri Samad Vurgunning ahamiyati to'g'risida fikr yuritib, shoirning shoirlik iqtidori, she'riy to'plamlari, dramaturg sifatida olib borgan ishlari to'g'risida keng ma'lumot beradi.

Maqsud Shayxzoda ozarbayjon shoiri va mutafakkiri Nizomiy Ganjaviy hayoti va faoliyati xususida olib borgan ilmiy tadqiqotlari qardosh xalqlar adabiyotiga qo'shilgan ulkan hissa bo'ldi.

Ma'lumki, Nizomiy ozarbayjon adabiyotining yirik namoyandalaridan biri bo'lgan.

Maqsud Shayxzoda Nizomiyning hayoti va foliyati haqida to'xtalar ekan, uning boy ijodiy merosi xususida alohida o'rin ajaratadi: U shunday yozadi:

“ Nizomiyning merosi oliymaqom va ulug'vordir. Nizomiyni dunyoga tanitgan narsa uning "Xamsa"sidir. Besh mustaqil dostonidan iborat bo'lgan bu monumental asar Sharqda xamsachilik janriga poydevor qo'ydi.”

Olim ushbu maqolasida xamsachilik Yaqin va O'rta Sharq xalqlari adabiyotida uzoq va murakkab tarixga ega bo'lgan bir adabiy an'ana ekanligini, Nizomiyning "Xamsa"si faqat ozarbayjon adabiyotidagina emas, balki Yaqin va O'rta Sharq o'lkalari adabiyotida ham yangi bob ochganligini qayd etadi.

Haqiqatan ham, Nizomiyning "Xamsa"si jahon adabiyoti, xususan, Sharq adabiyotining o'lmas yodgorligidir. Maqsud Shayxzoda ta'biri bilan aytganda, Nizomiy birinchi marta o'laroq badiiy mazmun poeziyaga yaqin yangi va betakror syujetlarni kirgizdi. Nizomiy ulug' mahorat bilan kishi ruhining ichki dunyosini buyuk ruhshunos sifatida tahlil qildi. U o'rta asrlarning muzlim kechasida aql, insof, bilim, sevgi, halollik, to'g'rilik, vafo va mehnatning nuroniy mash'alini yoqdi. Shuning uchun ham Nizomiyning "Xamsa"si Sharq mamlakatlarida avloddan-avlodga yetib bordi, boshqa ijodkorlarga ham o'zining ijobiy ta'sirini o'tkazdi. Bu xususda Maqsud Shayxzoda shunday deydi: "Nizomiy dostonlari shu qadar ideal klassik namuna bo'lib qoldilarki, juda ko'p shoirlar unga ergashuvni o'zlariga farz deb bildilar. Sharqda yangi "Xamsa" yozay deb beshtadan doston yozgan shoirlarning soni yuzga borib yetdi"

Shuni aytib o'tish kerakki, har qanday besh doston ham "Xamsa" bo'la olmaydi. Bu dostonlar nomi, janri, vazni, syujeti, obrazlari va kompozitsiyasi bilan Nizomiyning dostonlariga monand bo'lishi va ayni zamonda Nizomiy "Xamsa"sining takrori yoki taqlidiy nusxasi emas, balki yangi, betakror xamsa bo'lishi, boshqacha aytganda, so'z san'ati taraqqiyotida yangi bir qadam, yangi pog'ona bo'lishi kerak edi. Bu juda murakkab va talabchan an'ana edi. Binobarin, o'nlab shoirlar Xamsa yaratgan bo'lsalar ham, ularning ko'pchiligi bu sohada muvaffaqiyat qozonolmadi, Nizomiy bilan ijodiy olishuvga bardosh berolmadi. Faqat uch shoirgina ulug' xamsanavis bo'lib, Nizomiy qatoridan o'rin olishga

muyassar bo'ldi. Bular ulug' hind shoiri Xusrav Dehlaviy, ulug' fors-tojik shoiri Abdurahmon Jomiy, ulug' o'zbek shoiri Alisher Navoiydir.

Maqsud Shayxzoda o'z tadqiqotida ulug' o'zbek mutaffakkiri Alisher Navoiyning Nizomiy Ganjaviy ganjinasidan bebaho durlarni qo'lga kiritgani xususida ham to'xtalib o'tadi va "...shubhasiz, Nizomiyning buyuk merosidan ilhom olgan va undan ijodiy-tanqidiy ravishda bahramand bo'lgan buyuk shoirimiz

Alisher Navoiydir. Uning barcha dostonlarida va asarlarining ko'pchiligida Nizomiy sha`niga mutashakkurona madhiyalar va ehtiromli misralarni o'qiyviz. Chunonchi, "Hayrat ul-abror"ning kirish qismida shu oliy bahsni ko'ramiz.

Maqsud Shayxzoda ingliz, nemis, farnsuz, italyan, turk, eron va Tojikiston adabiyotining atoqli vakillari haqida ham diqqatga sazovor maqolalar yaratdi. Uning "Shekspir geniysi adabiy so'nmaydi" (1940), "Bernard Shou do'stimiz" (1933), "Beranje - erklik kuychisi" (1934), ""Muhammad Iqbol - ulug' mutafakkir shoir va ozodlik jarchisi" (1958) kabi adabiy-tanqidiy maqolalari bilan yuksak saviyada bilimdonlik bilan yozilgan maqolalardir.

Maqsud Shayxzoda o'ta teran bilimli va donishmand adabiyotshunos olim edi. Adibning adabiyotshunoslikka oid asarlaridagi chuqur va keng ma`lumot, bilimdonlik kishini hayratda qoldiradi. U o'zbek adabiyoti tarixini yaxshi bilardi va adabiyot tarixiga bag'ishlab bir qator tadqiqotlar yaratdi.

XULOSA. Adabiyot tarixini tadqiq qilish zamonaviy ijodkorlar haqida fikr yuritishga nisbatan murakkabroqdir. Bunga sabab adabiyotimiz tarixi bugungi adabiy jarayondan ko'p jihatdan farq qilishidir. Bu farq qariyb ming yillik adabiyotimizdagi dunyoqarashning xilma-xilligida emas, balki uning asosiy zamiri bo'lmish tilning murakkabligi, vaznning kam o'rganilganligi, janrlarning nisbatan turg'unligi, ijod mahsulotlarining bizgacha yetib kelmaganligida hamdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Zokirov M. Maqsud Shayxzoda. Adabiy tanqidiy ocherk, T., 1969 y.
2. Yusuf Shomansur. Shayxzoda — bunyodkor shoir, T., 1972 y. - 179 b.

GOSPODARKA I INNOWACJE Laboratorium WIEDZY Artur Borcuch 2021/22

3. G'afurov I., O'rtoq shoir. Maksud Shayxzoda ijodiyoti, T., 1975 y. - 215 b.
4. Maksud Shayxzoda zamondoshlari xotirasida, T., 1983 y.
5. XX asr o'zbek adabiyoti tarixi, T., 1999 y. – 25 b.

6. Shayxzoda Maksud. Shoir qalbi dunyoni tinglar (Tanlangan asarlar) // Toshkent,

„Nihol“, 2008. - 28 b.

7. Abdusalilova M. Maqsud Shayxzoda hayoti va ijodining o`zbek milliy adabiyotidagi tutgan o`rni T., 2022 y. - 1198 b. Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences ISSN 2181-1784.

8. Abdusalilova M. Maqsud Shayxzoda - Ikki xalq dilbandi, T., 2022 y. – 284 b. Academic Research in Educational Sciences Volume 3. Multidisciplinary Scientific Journal October, 2022.